

УДК [351.741:343.542](477)

Альона Сергіївна БАХАЄВА,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-6498-2213>

МОБІЛЬНА ГРУПА У МЕЖАХ ПІЛОТНОГО ПРОЄКТУ «ПОЛІНА» ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАГУВАННЯ НА ФАКТИ ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Сучасне суспільство веде активну боротьбу із таким явищем, як домашнє насильство. Кожного дня по всьому світі від його проявів страждають тисячі жінок та дітей. Раніше про домашнє насильство було прийнято здебільш мовчати, не акцентувати на ньому увагу, адже за стереотипом вважалось: «Б'є – значить любить». Сьогодні питання домашнього насильства висвітлюється на усіх рівнях: про нього говорять у ЗМІ, політики, громадські організації, науковці.

У рамках реалізації Національної стратегії у сфері прав людини, ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами парламентом було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Означеним законом суттєво розширено коло осіб, які підпадають під його дію, запроваджено нові спеціальні заходи реагування на випадки домашнього насильства [1]. До них відносяться: обмежувальний припис стосовно кривдника (встановлюється у судовому порядку); направлення кривдника на проходження програми для кривдника (відповідальними за їх проведення є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування), а також заходи, які вживаються уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України. До останніх віднесено: взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника [2].

З метою боротьби із проявами домашнього насильства ще у 2017 році Міністерством внутрішніх справ спільно із Національною поліцією України було започатковано пілотний проєкт під умовною назвою «ПОЛІНА», що є скороченням від «ПОЛіція проти НАсильства». Відповідно до вказаного проєкту передбачено спеціальні мобільні групи реагування на факти вчинення домашнього насильства (далі мобільні групи). На початку своєї діяльності мобільні групи були запроваджені в окремих районах м. Києва, Одеси та Северодонецька Луганської області. Національною поліцією України було оприлюднено підсумки роботи «ПОЛІНи» за 2017 рік: це 1692 виїзди мобільних груп з них 1195 здійснено спільно із працівниками соціальних служб; винесено 235 офіційних попереджень, проведено 440 профілактичних бесід та складено 488 протоколів про адміністративні правопорушення за вчинення насильства в сім'ї (відповідно до чинного законодавства станом на 2017 рік). Також міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда – Україна», було вказано, що на «гарячу» лінію центру надійшло 135 повідомлень від жінок, які зазнали домашнього насильства. Останні відзначили якісне виконанням службових обов'язків представниками поліцейської мережі «ПОЛІНА» [3].

Центр «Ла Страда – Україна» активно взаємодіє із МВС України, а з 1997 року співпрацює із ООН. Організація проводить дослідження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, займається превентивно-просвітницькою діяльністю, проводить соціальну роботу з жертвами домашнього насильства, а також сприяє впровадженню міжнародних стандартів прав людини в усі сфери життя суспільства та держави [4].

Робота мобільних груп була позитивно оцінена не тільки керівництвом Національної поліції, а також громадянами нашої держави [3], саме тому означений проєкт МВС України продовжує та розвиває.

15 жовтня 2018 року за фінансової підтримки Координатора проєктів ОБСЄ в Україні та Фонду народонаселення ООН в Україні, за ініціативами МВС України та Національної поліції було розпочато ряд тренінгів з підготовки майбутніх працівників мобільних груп. До тренінгів були залучені поліцейські з числа працівників сектору превенції, а також патрульної поліції та проводились на базі інтерактивних класних кімнат Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ і Львівського державного університету внутрішніх справ. Окрім вітчизняних фахівців до підготовки працівників мобільних груп були також залучені представники Канадської поліцейської місії в Україні, які ділились своїм досвідом боротьби із проявами домашнього насильства [5, с. 249–250].

З 17 вересня 2019 року «ПОЛІНА» значно розширила територіальні межі своєї діяльності у якості пілотного проєкту. Зокрема, у місті Харкові групи працюють у Слобідському, Немишлянському та Київському районах. Керує їх роботу Управління превентивної діяльності, а у самих відділах поліції – заступник начальника відділу превенції. Екіпаж складається з двох поліцейських: дільничного офіцера поліції (або інспектора ювенальної превенції) та інспектора патрульної поліції, обов'язково різної статі. Заступають на чергування подобою з наданням відпочинку строком на три доби.

Поліцейські відряджаються до мобільних груп із збереженням своєї попередньої посади. Тому для попередження випадків їх залучення до виконання службових завдань, не пов'язаних із запобіганням та протидією домашньому насильству, поліцейські входять до складу мобільних груп відділу поліції, територію якого раніше не обслуговували. Працівникам мобільних груп на базі відповідного відділу поліції надано окремий кабінет, який обладнаний усією необхідною технікою, надано канцелярію та планшети.

Самі безпосередні учасники пілотного проєкту «ПОЛІНА» зазначають, що діяльність мобільних підрозділів є сучасним та безкомпромісним засобом у боротьбі з проявами домашнього насильства. Наприклад, реальна змога застосовувати спеціальний захід – винесення термінового заборонного припису (далі припис), який складається за результатами оцінки ризиків. Під час вирішення питання про винесення припису надається пріоритет захисту постраждалої особи. Якщо кривдник є власником квартири, у якій він проживає із жертвою, а до нього застосовується захід «заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи», то незважаючи на його майнові права, кривдник має виконати умови термінового заборонного припису [2]. У разі їх порушення відносно кривдника складається протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173-2 Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП), а коли вбачається системність (як правило це тотожні діяння, об'єднані спільним умислом та які було вчинено тричі та більше разів) кривдник притягається до кримінальної відповідальності за ст. 126-1 кримінального Кодексу України. Слід зазначити, що припис не може містити вищевказаний захід, якщо кривдником є особа, яка на момент його винесення не досягла вісімнадцятирічного віку.

Кривдник, відносно якого винесено припис з необхідністю залишити місце спільного проживання (перебування) із жертвою, повинен надати інформацію про своє тимчасове місце перебування до відповідного відділу поліції, на території обслуговування якого було вчинено домашнє насильство. Інформація повинна фіксуватися в Журнали реєстрації повідомлень про місце тимчасового перебування кривдника (далі Журнал). Умисне не надання вказаної інформації є адміністративним правопорушенням передбаченим ст. 173-2 КУпАП [2]. Але на теперішній час у відділах поліції відсутні Журнали і інформація щодо тимчасового перебування кривдника не фіксується. Тому наразі не зрозуміло, чи буде в подальшому впливати на розгляд матеріалів у суді відсутність вказаної вище інформації і чи не будуть матеріали повернуті як такі, що оформлені неналежним чином.

На нашу думку зміни, які відбуваються у законодавстві та методи боротьби із проявами домашнього насильства, мають позитивно вплинути на викорінення цього ганебного явища, яке унеможлиблює існування благополучної родини.

Список бібліографічних посилань

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 16.10.2019).
2. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника : наказ МВС України від 01.08.2018 № 654 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0965-18> (дата звернення: 16.10.2019).
3. «Поліна» – один із успішних прикладів роботи поліції у сфері запобігання домашньому насильству (фото, інфографіка). URL: <https://tverezo.info/post/40667> (дата звернення: 17.10.2019).
4. Громадська організація «Ла Страда – Україна» : офіц. сайт. URL: https://la_strada.org.ua/ucp_mod_content_show_istoriya-tsentru.html (дата звернення: 17.10.2019).
5. Сукмановська Л. М., Репан М. І. Підготовка працівників мобільних груп «ПОЛІНА» як важлива складова вітчизняного досвіду у запобіганні та протидії домашньому насильству // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15.03.2019) / ДДУВС. Дніпро, 2019. С. 248–250.

Одержано 21.10.2019

УДК 342.9:[351.74:343.34](477)

Ольга Ігорівна БЕЗПАЛОВА,

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,

завідувач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-2886-695X>

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Конституцію України передбачено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (стаття 3). Зважаючи на це, утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Усвідомлюючи це, органи державної влади України повинні вживати заходів щодо створення належних умов для забезпечення прав і свобод громадян, недопущення їх порушення та відновлення порушених прав. Важливим кроком у цьому напрямі є прийняття Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», якою в Україні визначаються вектори руху щодо впровадження європейських стандартів життя в оборонній, соціально-економічній, правоохоронній сферах.

Відповідно до даного нормативно-правового акту основними векторами розвитку нашої держави є:

– вектор розвитку (забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя);